

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЄПФАНОВА ІРИНА ЮРІЇВНА

УДК 658.14/16:330.341.1(043.3)

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Хмельницький – 2019

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.
Робота виконана у Хмельницькому національному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України
Войнаренко Михайло Петрович,
Хмельницький національний університет
Міністерства освіти і науки України,
проректор з науково-педагогічної роботи,
перший проректор.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Гринчуцький Валерій Іванович,
Тернопільський національний економічний
університет Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри економіки
та економічної теорії;

доктор економічних наук, професор
Бондарчук Марія Костянтинівна,
Національний університет «Львівська політехніка»
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри фінансів;

доктор економічних наук, професор
Ковтуненко Ксенія Валеріївна,
Одеський національний політехнічний університет
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності.

Захист відбудеться «20» грудня 2019 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.052.01 Хмельницького національного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, зал засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницького національного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 29016, м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 110/1.

Автореферат розісланий «18» листопада 2019 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. І. Гончар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. За сучасних умов господарювання, зважаючи на процеси глобалізації економік окремих країн, досить актуальним є питання забезпечення конкурентоспроможності та економічного зростання вітчизняних підприємств. Глобалізація є інтенсивною інтеграцією ринків товарів, послуг, капіталів та ґрунтується на відкритті, дерегуляції національних економік з метою зміцнення їх конкурентоспроможності та збільшення привабливості для іноземного капіталу. Економічні системи, в яких використовуються прогресивні методи управління стійким розвитком, більш пристосовані до боротьби з кризовими явищами. Економічного зростання як країни в цілому, так і окремих підприємств можна досягти завдяки впровадженню прогресивних нововведень, тобто активної інноваційної діяльності.

Ефективне здійснення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання передбачає впровадження стратегічного управління. Підприємство, яке є складовою зовнішнього середовища, для забезпечення ефективної діяльності, має вміти адаптуватись до наявних і можливих змін зовнішнього середовища. Успіху можуть досягти лише ті підприємства, які здатні сформувані вдалу стратегію, та у більшій мірі ті, які здатні вчасно адаптувати її до змін. Через те питання стратегічного управління інноваційною діяльністю є своєчасними і актуальними для вітчизняних підприємств.

Однією з основних проблем ефективного здійснення інноваційної діяльності промислових підприємств є недостатній обсяг фінансового забезпечення. Разом з тим, належний рівень фінансування інноваційної діяльності є чинником соціально-економічного зростання як окремих підприємств, так і країни в цілому, оскільки ефективне фінансове забезпечення інноваційної діяльності сприяє вирішенню економічних, соціальних, екологічних та інших проблем розвитку сучасного суспільства.

Отже, наявність фінансових ресурсів є одним з визначальних факторів розвитку підприємств, а ефективність діяльності підприємства безпосередньо залежить від того, наскільки швидко кошти, вкладені в активи, перетворюються в реальні гроші. Рівень конкурентоспроможності значною мірою формує ефективність управління фінансами, тобто визначення загальної потреби у фінансових ресурсах – їх оптимальної структури та умов залучення.

Таким чином, питання, пов'язані зі стратегічним управлінням фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності є досить актуальними для вітчизняних промислових підприємств.

Питання, пов'язані із визначенням сутності інновацій, досліджувались значною кількістю вчених, серед яких: Шумпетер Й., Андросова О., Бубенко Т., Войнаренко М., Геєць В., Гринчуцький В., Зверяков М., Калецькі М., Лапко О., Менш Г., Стадник В., Філіппова С., Череп А.

У процесі реалізації інновацій важливим є фінансове забезпечення інноваційної діяльності, оскільки без належного фінансового забезпечення будь-яка інновація залишатиметься лише ідеєю. Питання аналізу сутності, механізму, складових фінансового забезпечення інноваційної діяльності піднімались такими вченими, як: Бондарчук М., Варналії З., Возняк Г., Зимовець В., Колодізев О., Москаль О., Орлов О., Рясних Є., Сокирська І., Федулова І.

Разом з тим, для успішної реалізації інноваційної діяльності недостатньо мати лише достатній обсяг фінансового забезпечення, оскільки підприємство відчуває вплив зовнішнього середовища. Саме тому, для ефективного управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності важливим є наявність стратегічного управління. Ефективність стратегічного управління є об'єктом досліджень Ансоффа І., Портера М., Каплана Р., Нортон Д. Питаннями, пов'язаними із стратегічним управлінням інноваційною діяльністю займаються такі вітчизняні вчені, як: Ілляшенко С., Григоруку П., Ковтуненко К., Мікловда В., Польова Н., Хрущ Н., Янковець Т. та ін.

Для підвищення ефективності управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності досить важливим є також врахування місця інтелектуального капіталу та його впливу на інноваційну діяльність. Питання управління інтелектуальним капіталом, його впливу на інноваційну діяльність розглядалися в працях Антонюк Л., Бонтіса Н., Брукінг Е., Кендюхова А., Кузьміна О., Стадник В., Нижника В., Ціпуринді В.

Разом з тим, окремі питання, спрямовані на дослідження процесу управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств, потребують подальшого дослідження та є актуальними для сучасних машинобудівних підприємств.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт: Хмельницького національного університету за темами «Стратегії управління соціально-економічними системами регіону на засадах кластерних технологій» (номер ДР 0110U002215), де автором досліджено методологічні підходи щодо формування джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності; «Формування соціально-трудового потенціалу у підвищенні економічної безпеки та прискоренні процесів євроінтеграції» (номер ДР 0118U000229), де автором розроблено напрями удосконалення механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності; Вінницького національного технічного університету за темою «Дослідження сучасних тенденцій фінансових, грошово-кредитних та інноваційних процесів в Україні» (номер ДР 0116U005067), в межах якої автором визначено основні внутрішні джерела активізації інноваційної діяльності, здійснено моделювання інтелектуальної підтримки прийняття рішень з пошуку показника ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності; Національної металургійної академії України за темами «Методологічні

засади формування стратегії розвитку суб'єктів господарювання регіонів та держави» (номер ДР 0114U002644), де автором розроблено теоретико-методичні підходи до оцінювання ефективності стратегій підприємства, «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (номер ДР 0107U001146), в межах якої автором визначено перспективи використання сучасних форм фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, «Сучасні методи та фінансово-економічні механізми управління суб'єктами господарювання регіону» (номер ДР 0117U002349), де автором досліджено особливості формування інноваційної стратегії вітчизняними підприємствами.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розроблення концептуально-теоретичних основ, методології, теоретико-методичних і науково-прикладних рекомендацій з управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки і вирішення таких наукових завдань:

- систематизувати наукові підходи до трактування природи інновацій як чинника економічного розвитку;
- розкрити зміст фінансового забезпечення інноваційної діяльності;
- узагальнити існуючі науково-методичні підходи до формування інноваційних стратегій промислових підприємств;
- проаналізувати науково-методичні підходи щодо оцінювання ефективності управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств;
- здійснити аналіз світових тенденцій управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств;
- проаналізувати особливості фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств Вінницької та Хмельницької областей;
- дослідити інтелектуальний капітал як важливу складову власних ресурсів промислових підприємств;
- сформуванати науково-методичний підхід до оцінювання рівня інноваційного потенціалу промислових підприємств;
- здійснити моделювання інтелектуальної підтримки прийняття рішень з визначення показника ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності;
- запропонувати напрями використання промисловими підприємствами альтернативних джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності;
- сформуванати напрями підвищення рівня інтелектуального капіталу підприємств машинобудування через краудсорсинг;
- виокремити особливості формування мотивації працівників промислових підприємств до інноваційної діяльності;
- розробити концептуальну модель механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності вітчизняних підприємств;

– розробити науково-методичний підхід до оцінювання ефективності концептуальної моделі механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності.

Об'єктом дослідження є процеси управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та науково-практичні засади управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є загальнонаукові та спеціальні методи економічної теорії, теорії управління. В роботі використано методи історичного аналізу та теоретичного узагальнення для дослідження розвитку інноваційної діяльності як складової економічного розвитку; сутності понять і наукових підходів щодо управління інноваційною діяльністю (підрозділи 1.1, 1.2); порівняльного аналізу – для визначення складових елементів фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств; дослідження сучасних методик оцінки ефективності управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності вітчизняних підприємств (підрозділи 1.3, 2.2); абстрактно-логічний – для логічного формування основних аспектів та висновків дослідження (підрозділи 1.1–5.3); метод аналогій – для порівняння тенденцій розвитку існуючих методик оцінки ефективності управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності вітчизняних підприємств в Україні та дослідження світового досвіду (підрозділи 2.2–2.3; 3.3); системного аналізу – для з'ясування та структуризації проблем формування концепцій і вибору інноваційних стратегій (підрозділ 2.1); порівняльного та статистичного аналізу – для оцінювання світового досвіду фінансового забезпечення інноваційної діяльності; для оцінювання стану фінансового забезпечення інноваційної діяльності машинобудівних підприємств Вінницької та Хмельницької областей (підрозділи 2.3; 3.1–3.3); методи математичного моделювання, зокрема, експертні та методи, що ґрунтуються на теорії гібридних нейронних мереж, нечіткої логіки та лінгвістичної змінної, метод Харрінгтона – для оцінювання рівня інноваційного потенціалу промислових підприємств та моделювання інтелектуальної підтримки прийняття рішень з пошуку показника ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності; дослідження рівня вмотивованості працівників до впровадження інновацій; для перевірки ефективності організаційно-економічного механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств за використання альтернативних джерел фінансування в умовах інноваційного розвитку (підрозділи 4.1–4.2; 5.2–5.3); структурно-функціональний метод – для опису і пояснення побудови та розвитку концептуальної моделі механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств за використання альтернативних джерел фінансування в умовах інноваційного розвитку; графічний – для наочної ілюстрації та побудови схем і графіків стосовно предмета дослідження (підрозділи 1.1–5.3).

Інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних вчених, законодавчі та нормативно-правові акти з питань ефективного управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємства, офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України та Статистичної служби Європейського Союзу (Євростату), офіційні сайти головних управлінь статистики у Вінницькій та Хмельницькій областях, дані фінансово-економічної діяльності машинобудівних підприємств Вінницької та Хмельницької областей, а також офіційних сайтів підприємств, матеріали періодичних та Інтернет-видань, результати анкетних опитувань, думки провідних експертів з питань управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності, а також власні розробки автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у науковому обґрунтуванні основних положень та вирішенні наукової проблеми щодо управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств, а саме: розробки концептуально-теоретичних основ і методології управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств та формування науково-методичних рекомендацій для їх практичного застосування.

Основні наукові положення, які отримані особисто автором і визначають їх наукову новизну, полягають у наступному:

вперше:

– розроблено концептуальну модель механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств, що включає сукупність взаємоузгоджених елементів: мети, завдань, принципів, важелів та дій для підвищення конкурентоспроможності та інтегрального показника ефективності діяльності підприємства, зростання інтелектуального капіталу та інноваційного потенціалу через залучення альтернативних джерел фінансування за умов стабільного інноваційного розвитку;

– сформовано науково-методичний підхід до вибору пріоритетних інноваційних стратегій підприємства за показником ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності, що дозволяє за врахування рівня інноваційного потенціалу підприємства обрати інноваційну стратегію, яка передбачає найбільш ефективне використання фінансових ресурсів від економічної діяльності;

– обґрунтовано науково-методичний підхід до оцінювання рівня вмотивованості працівників до інноваційної діяльності, який дозволяє врахувати сукупність факторів-мотиваторів та демотиваторів, що підвищує ефективність управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств;

удосконалено:

– науково-методичний підхід до оцінювання рівня інноваційного потенціалу, який, на відміну від існуючих підходів, передбачає визначення рівня інноваційного потенціалу як узагальненого коефіцієнта бажаності,

що залежить від кадрового, фінансово-економічного та науково-технічного потенціалів. Це дозволяє більш комплексно та ґрунтовно оцінити рівень інноваційного потенціалу підприємства та виявити напрями його зростання при формуванні джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності;

– понятійно-категорійний апарат мотивації через запровадження понять мотиваційного прискорення інновацій та мотиваційної інерції інновацій. Під мотиваційним прискоренням розуміється період часу в роках, за який інноваційний процес, що здійснюється мотивованими працівниками, швидше перейде в зону прибутковості порівняно з процесом, що реалізується немотивованими працівниками. Мотиваційна інерція інновацій визначається як додатковий період отримання прибутку від інноваційного процесу порівняно з процесом, що здійснювався немотивованими працівниками;

– теоретико-методичний підхід до формування інноваційної стратегії промислових підприємств, який, на відміну від існуючих підходів, передбачає розроблення та реалізацію стратегічної карти інноваційної діяльності, що враховуватиме різні варіанти перебігу інноваційної діяльності та сприятиме більш оперативному реагуванню на зміни у зовнішньому і внутрішньому середовищах підприємства, які впливають на інноваційну діяльність;

– науково-методичний підхід до оцінювання ефективності реалізації концептуальної моделі механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності за показником ефективності впровадження механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності. Факторами впливу на інтегральний показник ефективності є прибуток, інтегральна ефективність, інтелектуальний капітал, інноваційний потенціал, інноваційна продукція та рівень конкурентоспроможності, що дозволяє більш точно оцінити стан управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категорійний апарат визначення дефініцій «фінанси», «фінансове забезпечення», який дозволив визначити характерні особливості застосування даних категорій та підійти до власного визначення фінансового забезпечення інноваційної діяльності як сукупності економічних відносин, що виникають між суб'єктами інноваційної діяльності з приводу формування і ефективного використання традиційних та альтернативних джерел фінансових ресурсів, з метою отримання максимального економічного ефекту та підвищення інноваційного потенціалу підприємства із використанням принципів, методів і важелів впливу цих ресурсів на інноваційну діяльність; це надало змогу врахувати особливості взаємовідносин підприємств з різними економічними суб'єктами з приводу формування фінансових ресурсів;

– науково-методичний підхід до підвищення рівня інтелектуального капіталу підприємств машинобудування засобами краудсорсингу, що забезпечить вирішення завдань інноваційної діяльності підприємства, підвищить соціальний імідж та сприятиме зростанню ефективності управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності;

– система фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств, яка, на відміну від існуючих підходів, передбачає використання альтернативних джерел фінансування, таких як: венчурне фінансування, краудфандингові платформи та кошти бізнес-ангелів, що дозволило розробити концептуальну модель механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств;

– науково-методичний підхід до оцінювання ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства, який представлено послідовністю взаємопов'язаних етапів, що дозволяє оперативно здійснювати моніторинг та коригування фінансового забезпечення інноваційної діяльності;

– систематизація наукових підходів до трактування природи інновацій як чинника економічного розвитку, що надало змогу виокремити напрями економічної теорії, які є теоретико-методичною основою розроблення концепції управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності – теорію інноваційної економіки, теорію конкурентних переваг, теорію еволюційного розвитку, сучасні економічні теорії.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи, які розкривають зміст управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств, доведені до рівня їх практичного застосування у процесі ведення господарської діяльності машинобудівних підприємств та підвищення ефективності їх управління в цілому. Розроблена концептуальна модель управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств може бути використана як на окремих машинобудівних підприємствах, так і знайти своє практичне застосування на промислових підприємствах інших галузей, з метою підвищення ефективності їх діяльності. Отримані результати, у вигляді науково-практичних рекомендацій, пройшли апробацію та впроваджені Департаментом економічного розвитку, промисловості та інфраструктури Хмельницької обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 850/01 від 04.06.2019 р.), Департаментом міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 795/01 від 15.04.2019 р.), на підприємствах машинобудування Вінницької та Хмельницької областей: ПрАТ «Вінницький завод «Будмаш» (довідка про впровадження № 2/19 від 14.05.2019 р.), ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» (довідка про впровадження № 53 від 16.05.2019 р.), ПрАТ «Хмельниксільмаш» (довідка про впровадження № 51/1 від 12.06.2019 р.), ПАТ «Завод «Темп» (довідка про впровадження № 47/19 від 04.06.2019 р.), ТОВ «Несс Продакт» (довідка про впровадження від 22.04.2019 р.), ТОВ «Ватіс» (довідка про впровадження № 25/1 від 21.05.2019 р.), що свідчить про практичну цінність одержаних результатів. Науково-практичні рекомендації, на основі сформованих теоретико-методичних висновків, використовуються у навчальному процесі Хмельницького національного університету при викладанні дисципліни «Управління потенціалом

підприємства» (довідка від 22.05.2019 р.); Вінницького національного технічного університету при викладанні дисциплін: «Управління інноваціями», «Реструктуризація та санація в інноваційному підприємстві», «Економічна діагностика фінансово-кредитної діяльності», «Банківський менеджмент», «Фінансовий аналіз та звітність», «Державний кредит», «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання» (довідка № 11/22-1 від 03.05.2019 р.).

Особистий внесок автора. Дисертаційна робота є одноосібно виконаною науковою працею, в якій вирішено наукову проблему розроблення концептуально-теоретичних основ і методології управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств та формування науково-методичних рекомендацій для їх практичного застосування. Основні положення дисертаційної роботи, наукові результати, висновки, пропозиції та рекомендації, які виносяться на захист, опубліковані у наукових фахових виданнях. З наукових праць, виконаних у співавторстві, у дисертаційній роботі використано ті ідеї та положення, які обґрунтовані лише особисто автором.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та методологічні положення, науково-прикладні висновки та результати дисертаційної роботи доповідались автором й отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях: «Реформування економічної системи України в контексті міжнародного співробітництва» (м. Вінниця, 21 квітня 2011 р.); «Економічний розвиток агропромислового виробництва та природоохоронної сфери в умовах глобалізації і регіональних викликів» (м. Київ, 24–25 жовтня 2011 р.); «Актуальні проблеми економіки та менеджменту: теоретичні та практичні аспекти» (м. Ялта, 22–25 травня 2011 р.); «Тенденції управління фінансовими та інноваційними процесами в умовах ринкових перетворень» (м. Вінниця, 2 березня 2012 р.); «Управління економічними системами: концепції, стратегії та інновації розвитку» (м. Хмельницький, 26–28 квітня 2012 р.); «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (м. Львів, 26–28 квітня 2012 р.); «Складові елементи підвищення економічного потенціалу України за умов глобалізації» (м. Хмельницький–м. Яремче, 5–7 жовтня 2012 р.); «Формування конкурентоспроможної економіки України: сучасні проблеми та перспективи» (м. Херсон, 22–23 листопада 2012 р.); «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні» (м. Вінниця, 1 березня 2013 р.); «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури» (м. Львів, 16–18 травня 2013 р.); «Дні науки» (Чехія, 25–27 березня 2014 р.); «Управління економічними системами: концепції, стратегії та інновації розвитку» (м. Хмельницький, 22–24 травня 2014 р.); «Актуальні проблеми менеджменту: теоретичні і практичні аспекти» (м. Одеса, 4–5 червня 2015 р.); «Економіка, фінанси та управління: проблеми та сучасні шляхи розвитку» (м. Львів, 25–26 грудня 2015 р.); «Управління економічними системами: концепції, стратегії та інновації розвитку» (м. Хмельницький, 2–4 червня 2016 р.); «Проблеми планування у ринкових умовах» (м. Одеса, 15–17 вересня 2017 р.); «Економічні

перспективи підприємництва в Україні», (м. Ірпінь, 26–27 жовтня 2017 р.); «Сучасні проблеми менеджменту» (м. Київ, 19 жовтня 2018 р.); «Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства» (м. Житомир, 8–9 листопада 2018 р.); «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури» (м. Львів, 23–25 травня 2019 р.); всеукраїнських науково-практичних конференціях «Актуальні питання сучасної економіки» (м. Умань, 23 грудня 2011 р.); «Перспективи розвитку економіки в ринкових умовах» (м. Мукачево, 15–16 березня 2013 р.); «Інноваційне забезпечення сталого розвитку України в контексті інтеграції до європейського співтовариства» (м. Вінниця, 21 лютого 2014 р.); «Фінансове забезпечення сталого економічного зростання в умовах євроінтеграційних процесів» (м. Львів, 20 лютого 2015 р.); «Економічні перспективи підприємництва в Україні» (м. Ірпінь, 27–28 жовтня 2016 р.); «Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання» (м. Харків, 17 листопада 2016 р.); «Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти» (м. Дніпро, 30–31 березня 2017 р.); «Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання» (м. Харків, 29 листопада 2017 р.); «Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти» (м. Дніпро, 28–29 березня 2019 р.); XLI–XLVIII регіональних науково-технічних конференціях професорсько-викладацького складу, співробітників та студентів університету з участю працівників науково-дослідних організацій та інженерно-технічних працівників підприємств м. Вінниці та області (м. Вінниця, 14–15 березня 2012 р., 21–22 березня 2013 р., 13–14 березня 2014 р., 12–13 березня 2015 р., 10–11 березня 2016 р., 22–24 березня 2017 р., 21–23 березня 2018 р., 22 березня 2019 р.).

Публікації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 62 наукові праці загальним обсягом 50,99 друк. арк., з яких особисто автору належить 42,21 друк. арк., у тому числі: одноосібна монографія обсягом 17,74 друк. арк., 10 монографій у співавторстві, з яких особисто автору належить 7,04 друк. арк., 32 статті – у наукових фахових виданнях України, загальним обсягом 15,72 друк. арк., з яких 20 статей – праці у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних загальним обсягом 11,12 друк. арк., 2 статті – у закордонних періодичних наукових виданнях загальним обсягом 1,39 друк. арк., а також 17 публікацій, що додатково відображають результати дослідження, загальним обсягом 2,9 друк. арк., з яких особисто автору належить 2,7 друк. арк.

Структура і обсяг дисертаційної роботи. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи викладений на 493 сторінках. Дисертація включає 48 таблиць (з них 19 – на повних сторінках), 55 рисунків (з них 13 – на повних сторінках), анотацію на 26 сторінках, додатки на 47 сторінках, а

також список використаних джерел із 485 найменувань, що розміщений на 51 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено мету та завдання, предмет, об'єкт і методи дослідження, викладено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів та їх апробацію, наведено кількість і обсяг публікацій за результатами дослідження.

У **першому розділі «Теоретичні основи управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств»** досліджено інноваційну діяльність промислових підприємств як головну складову економічного розвитку. Розкрито сутність категорії «економічний розвиток» та визначено, що на сьогодні саме інноваційний тип розвитку забезпечує конкурентоспроможність та економічне зростання. Здійснено ретроспективний аналіз поглядів представників різних економічних шкіл щодо місця інновацій в економічному розвитку. Систематизація наукових підходів до трактування природи інновацій як чинника економічного розвитку надала змогу виокремити напрями економічної теорії, які є теоретико-методичною основою розроблення концепції управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності – теорію інноваційної економіки, теорію конкурентних переваг, теорію еволюційного розвитку, сучасні економічні теорії. Узагальнено ознаки інноваційного типу розвитку.

Обґрунтовано, що інновації не лише спричиняють економічний розвиток, проте є причиною виникнення нових напрямів економічного господарювання, які суттєво відрізняються від традиційних. У сучасних умовах, завдяки інноваційному розвитку, підприємства мають бути достатньо динамічними, якщо вони прагнуть досягнути бажаного рівня конкурентоспроможності та економічного зростання.

Дослідження еволюції наукових поглядів щодо управління інноваційною діяльністю підприємства показало, що у науковій літературі відсутній єдиний погляд щодо взаємозв'язку інноваційної діяльності та інноваційного процесу. На думку низки вчених, дані поняття є тотожними, інші ж вважають, що їх не можна вважати такими. Систематизація підходів до визначення змісту інноваційної діяльності показала, що серед авторів відсутня єдина думка щодо сутності інноваційної діяльності. Різними авторами інноваційна діяльність розглядається як: діяльність, захід, дія, розроблення та реалізація, досягнення стану, спосіб, система, процес, праця, види робіт. Систематизація існуючих підходів до трактування змісту інноваційної діяльності надала можливість представити її як комплекс економічних, технічних, правових, соціальних заходів, пов'язаних із розробкою, впровадженням та використанням інновацій, який має на меті досягнення певного економічного та/або соціального ефектів.

Досліджено процес управління інноваційною діяльністю на промисловому підприємстві.

Огляд літературних джерел дозволив систематизувати підходи щодо визначення фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Узагальнюючи проаналізовані підходи, фінансове забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств можна визначити як сукупність економічних відносин, що виникають між суб'єктами інноваційної діяльності з приводу формування та ефективного використання традиційних й альтернативних джерел фінансових ресурсів, з метою отримання максимального економічного ефекту та підвищення інноваційного потенціалу підприємства з використанням принципів, методів і важелів впливу цих ресурсів на інноваційну діяльність.

Виділено взаємопов'язані етапи фінансового забезпечення. Досліджено основні складові системи фінансового забезпечення інноваційної діяльності: суб'єкти, об'єкти, методи фінансування, форми фінансування, важелі прямого та непрямого впливу на фінансове забезпечення інноваційної діяльності, моніторинг і контроль за фінансуванням інноваційної діяльності.

Узагальнено основні джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності, досліджено переваги та недоліки використання кожного з джерел.

У другому розділі «**Методологічні аспекти управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств**» сформовано методологічні підходи до формування інноваційних стратегій промислових підприємств. Визначено, що інноваційною стратегією є певна взаємопов'язана послідовність дій щодо забезпечення ефективної інноваційної діяльності підприємства з урахуванням загальної стратегії за умов обмеженості ресурсів та перманентного впливу зовнішнього середовища.

Систематизовано види базових стратегій розвитку. Узагальнено та доповнено інноваційні стратегії підприємства. Виділено такі етапи реалізації інноваційної стратегії:

1. Формування цілей і завдань інноваційної діяльності;
2. Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовищ;
3. Аналіз інноваційного потенціалу підприємства;
4. Формування інноваційної стратегії підприємства;
5. Довгострокове інноваційне прогнозування на основі стратегічних карт інноваційної діяльності;
6. Визначення необхідного обсягу ресурсів на інноваційну діяльність підприємства;
7. Вибір інноваційної стратегії, доцільної до впровадження;
8. Контроль за реалізацією інноваційної стратегії та коригування за необхідності;
9. Визначення впливу інноваційної стратегії на економічний розвиток підприємства.

Досліджено зміст, підходи до класифікації та місце стратегічних карт в інноваційній стратегії підприємства. Під стратегічною картою

інноваційної діяльності розуміємо візуальне подання інноваційної стратегії підприємства, процесів і систем, необхідних для її втілення для досягнення економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Включення даної складової до етапів формування інноваційної стратегії підвищить ефективність використання фінансового забезпечення інноваційної діяльності, оскільки менеджментом підприємства буде сформовано план дій за різних умов перебігу інноваційної діяльності.

Удосконалено науково-методичний підхід до формування інноваційної стратегії промислових підприємств, який передбачає розроблення та реалізацію стратегічної карти інноваційної діяльності, що враховуватиме різні варіанти перебігу інноваційної діяльності та сприятиме здатності більш оперативно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищах підприємства, які впливають на інноваційну діяльність.

Досліджено методики оцінки ефективності управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Обґрунтовано, що оцінку ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності необхідно здійснювати комплексно, враховуючи зовнішні та внутрішні фактори впливу на підприємство, ефективність процесу здійснення інноваційної діяльності, ефективності окремих інноваційних проектів.

Систематизовано основні види ефективності інноваційної діяльності, які максимально повно характеризують наслідки інноваційної діяльності за такими видами: фінансово-економічна, науково-технологічна, соціальна, екологічна та інтегральна.

Набув подальшого розвитку науково-методичний підхід до оцінювання ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства, який представлено послідовністю взаємопов'язаних етапів, що дозволяє оперативно здійснювати коригування фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Інтегральна ефективність інноваційної діяльності має містити не лише оцінку економічного, але й інших ефектів, які спричиняє інноваційна діяльність. Досягнення максимальної ефективності значною мірою залежить від якості оцінки ефективності на початкових етапах до початку впровадження окремих інноваційних процесів, скорочення тривалості періоду від розроблення інновації до впровадження її у масове виробництво.

Узагальнено світовий досвід фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств. В якості джерел фінансування витрат, пов'язаних з інноваційною діяльністю, більшість підприємств розвинених країн використовували такі джерела, як: кошти підприємницького сектора, кошти державного сектора, кошти сектора вищої освіти, кошти неприбуткового сектора. Для більшості країн характерним є те, що основним джерелом фінансування є кошти підприємницького сектора. Проаналізовано особливості використання методів державного стимулювання фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств розвинених країн світу. На основі

дослідження світових тенденцій фінансування інноваційної діяльності визначено, що для стимулювання інноваційної діяльності вітчизняних підприємств досить важливим є, в першу чергу, створення державного стимулювання з використанням світового досвіду, зокрема: активна підтримка інноваційно активних підприємств, удосконалення законодавства, яке регулює інноваційну діяльність, удосконалення інноваційної структури за рахунок створення інноваційних та консультаційних центрів, інноваційних банків тощо, активне впровадження венчурного фінансування.

У третьому розділі **«Аналіз стану управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності машинобудівних підприємств»** здійснено аналіз стану фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств. Інноваційна діяльність вітчизняних підприємств фінансується, в першу чергу, за рахунок власного капіталу, що зумовлено високою вартістю банківських кредитів, відсутністю доступу до державного фінансування, низькою часткою коштів інвесторів.

Проаналізовано фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств за рахунок власного капіталу. Проведений аналіз показав, що в різних областях вітчизняні підприємства використовували різну частку власних джерел для фінансування інноваційної діяльності.

Власними джерелами фінансування інноваційної діяльності, як правило, виступають нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування, внески засновників у збільшення зареєстрованого капіталу.

На машинобудівних підприємствах спостерігається досить стійкий високий рівень зносу, що свідчить про використання підприємствами застарілого обладнання та неможливість участі амортизаційних коштів у фінансуванні інноваційної діяльності.

Проаналізовано динаміку прибутку на вітчизняних промислових підприємствах та систематизовано фактори, що впливають на величину прибутку підприємства. Динаміка власного капіталу та нерозподіленого прибутку машинобудівних підприємств в цілому відповідає динаміці промислових підприємств по Україні. Досить позитивним є те, що більшість машинобудівних підприємств Вінницької та Хмельницької областей працюють прибутково. Разом з тим, на окремих підприємствах спостерігається таке негативне явище, як відсутність власного капіталу. Така ситуація спричинена перманентними збитками, які перевищили власний капітал. Виявлено, що вітчизняні підприємства мають значний потенціал у використанні власного капіталу для фінансування інноваційної діяльності. Промисловим підприємствам доцільно переглянути якість амортизаційної політики.

Досліджено інтелектуальний капітал як важливу складову власних ресурсів промислового підприємства. Узагальнення підходів до сутності інтелектуального капіталу показало, що ним є сукупність знань, умінь, ідей працівників, які можуть принести певні економічні вигоди та/або підвищити імідж підприємства.

Аналіз існуючих підходів до сутності інтелектуального капіталу та його складових показав, що склад інтелектуального капіталу є неоднорідним. З одного боку, він складається із знань, умінь та навичок, які невіддільні від людини, а з іншого, – саме інтелектуальний капітал формує сприятливі умови для застосування цих знань для підвищення ефективності здійснюваних процесів та зростання конкурентоспроможності підприємства. Суттєвою перевагою інтелектуального капіталу є те, що він носить ексклюзивну форму та має досить високу додану вартість порівняно з іншими ресурсами, які є в розпорядженні підприємства.

Запропонована система інноваційного управління персоналом, яка включає в себе складові, що визначають стратегію та завдання управління персоналом, корпоративну культуру, систему антикризового управління та управління конфліктами, складові інноваційного управління персоналом, мотиваційні інструменти і контроль за ефективністю управління персоналом.

Досліджено особливості використання залучених джерел в системі управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності. З рис. 1 видно, що впродовж 2010–2014 рр. відбувалось скорочення як власних, так і залучених джерел фінансування інноваційної діяльності.

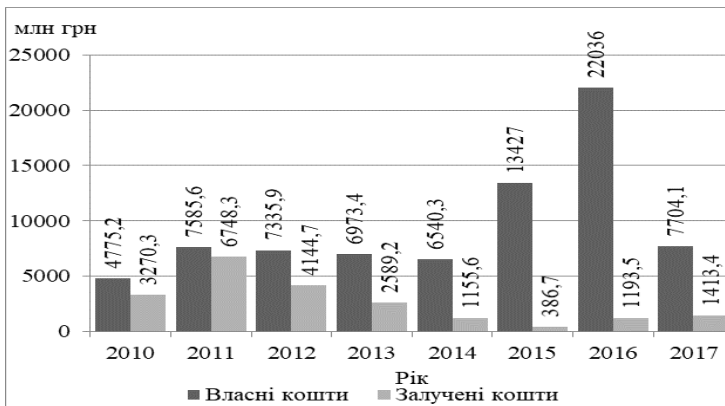

Рис. 1. Динаміка власних та залучених джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

Разом з тим, якщо власні джерела скорочувались повільно, то залучені – досить стрімко. Аналіз особливостей використання залучених джерел у системі управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств Вінницької та Хмельницької областей показав, що вітчизняні машинобудівні підприємства мають підвищувати ефективність формування та використання залучених джерел фінансування інноваційної діяльності.

Досліджено методичні підходи щодо оптимізації структури капіталу. Здійснено оцінку ефективності управління капіталом машинобудівних підприємств.

Для залучення зовнішніх джерел фінансування, машинобудівним підприємствам варто підвищувати рівень інноваційного потенціалу, який з одного боку є результатом використання потенційних можливостей, а з іншого – фактором подальшого саморозвитку в результаті здійснення діяльності.

У четвертому розділі **«Розвиток концептуальних основ управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств»** запропоновано концептуальні підходи до управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств.

Запропоновано математичну модель з інтелектуальної підтримки прийняття рішень з визначення показника ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності, яка передбачає використання двоетапного підходу, що дозволить здійснити ранжування пріоритетних інноваційних стратегій підприємства. На першому етапі необхідно визначитися з рівнем інноваційного потенціалу (рис. 2), а на другому – постає задача вибору найоптимальнішої сукупності інноваційних стратегій зі всього спектра можливих реалізацій.

Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання рівня інноваційного потенціалу, який, на відміну від існуючих підходів, передбачає визначення рівня інноваційного потенціалу як узагальненого коефіцієнта бажаності, що залежить від кадрового, фінансово-економічного та науково-технічного потенціалів; це дозволяє більш комплексно та ґрунтовно оцінити рівень інноваційного потенціалу підприємства та виявити напрями його зростання при формуванні джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Побудовані аналітичні рівняння для визначення значень функції бажаності для всіх вхідних факторів впливу залежно від їх значень в межах діапазону визначення.

Такий підхід дозволяє уникнути безпосереднього використання кодової шкали Харрінгтона та графічного методу визначення значень функцій, який є не досить точним.

Визначено фактори впливу екзогенного та ендогенного середовища на інноваційний потенціал. Використавши запропоновану методику, здійснено оцінювання рівня інноваційного потенціалу для промислових підприємств.

Запропоновано науково-методичний підхід до вибору пріоритетних інноваційних стратегій підприємства за показником ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності, що дозволяє, з врахуванням рівня інноваційного потенціалу підприємства, обрати інноваційну стратегію, яка передбачає найбільш ефективне використання фінансового забезпечення за отримання максимальної інтегральної ефективності.

Рис. 2. Структурно-логічна схема моделювання процесу прийняття рішень щодо вибору пріоритетних інноваційних стратегій інноваційної діяльності

Лінгвістичну змінну, що відповідає показнику ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності Ff представлено у вигляді співвідношення:

$$Ff = f(X, Y, Z), \quad (1)$$

де Ff – показник ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислового підприємства; X – лінгвістична змінна (ЛЗ), що

описує вплив джерела фінансування; Y – ЛЗ, що описує вплив зовнішніх чинників, які впливають на формування ресурсів; Z – ЛЗ, що описує вплив внутрішніх чинників, які впливають на формування ресурсів.

На основі сформованої ієрархічної сукупності факторів впливу розроблено дерево логічного висновку, корінь якого відповідає показнику ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності, а всіячі вершини – факторам впливу (рис. 3).

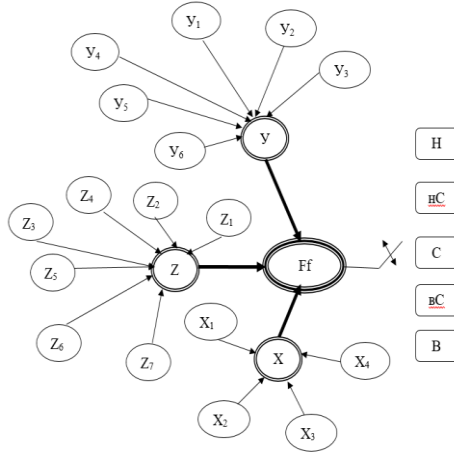

Рис. 3. Дерево логічного висновку ієрархічних зв'язків факторів, які впливають на процес прийняття рішення щодо ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності

Математична модель інтелектуальної підтримки прийняття рішень з пошуку показника ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності представлена у вигляді сукупності нечітких логічних рівнянь, які сформовані на основі інформації з баз знань. Фрагмент математичної моделі представлено нечітким рівнянням (2):

$$\begin{aligned}
 & \mu^H(x_1) \wedge \mu^B(x_2) \wedge \mu^B(x_3) \wedge \mu^B(x_4) \wedge \mu^H(y_1) \wedge \mu^H(y_2) \wedge \mu^H(y_3) \wedge \mu^{BD}(y_4) \wedge \\
 & \mu^H(y_5) \wedge \mu^B(y_6) \wedge \mu^3(z_1) \wedge \mu^H(z_2) \wedge \mu^K(z_3) \wedge \mu^H(z_4) \wedge \mu^B(z_5) \wedge \mu^B(z_6) \wedge \\
 & \mu^H(z_7) \vee \mu^H(x_1) \wedge \mu^L(x_2) \wedge \mu^H(x_3) \wedge \mu^B(x_4) \wedge \mu^B(y_1) \wedge \mu^H(y_2) \wedge \mu^H(y_3) \wedge \\
 & \mu^{BD}(y_4) \wedge \mu^T(y_5) \wedge \mu^B(y_6) \wedge \mu^3(z_1) \wedge \mu^B(z_2) \wedge \mu^A(z_3) \wedge \mu^C(z_4) \wedge \mu^B(z_5) \wedge \\
 & \mu^B(z_6) \wedge \mu^B(z_7) \vee \mu^H(x_1) \wedge \mu^B(x_2) \wedge \mu^H(x_3) \wedge \mu^H(x_4) \wedge \mu^B(y_1) \wedge \mu^H(y_2) \wedge \\
 & \dots \mu^H(z_7) \vee \mu^{HD}(x_1) \wedge \mu^L(x_2) \wedge \mu^L(x_3) \wedge \mu^L(x_4) \wedge \mu^B(y_1) \wedge \mu^B(y_2) \wedge \mu^B(y_3) \wedge \\
 & \mu^{FC}(y_4) \wedge \mu^T(y_5) \wedge \mu^C(y_6) \wedge \mu^L(z_1) \wedge \mu^H(z_2) \wedge \mu^K(z_3) \wedge \mu^H(z_4) \wedge \mu^B(z_5) \wedge \\
 & \mu^H(z_6) \wedge \mu^H(z_7) = \mu^H(Ff).
 \end{aligned} \tag{2}$$

Набула подальшого розвитку система фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств, яка, на відміну від існуючих підходів, передбачає використання альтернативних джерел фінансування, таких як: венчурне фінансування, краудфандингові платформи і кошти бізнес-ангелів.

Проаналізовано стан та перспективи використання альтернативних джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств. Недостатній рівень фінансового забезпечення інноваційної діяльності є однією з причин низького рівня інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств.

Узагальнюючи можливість фінансування інноваційної діяльності за рахунок альтернативних джерел фінансових ресурсів, проаналізовано динаміку фінансування інноваційної діяльності на різних етапах в Україні за рахунок різних джерел. Дослідження особливостей фінансування інноваційної діяльності за рахунок венчурного капіталу, краудфандингу, бізнес-ангелів показало, що на усіх етапах інноваційної діяльності є доцільним використання краудфандингу та коштів бізнес-ангелів. Використання венчурного капіталу, хоча й передбачає залучення більшого обсягу фінансових ресурсів, проте є можливим, як правило, з моменту наявності експериментального зразка.

Доцільним є подальший розвиток венчурного фінансування, краудфандингових платформ, стимулювання до вкладення коштів бізнес-ангелів та вживання заходів з боку держави щодо виконання венчурними фондами їхнього безпосереднього призначення. Крім того, підприємствам доцільно більш активно співпрацювати не лише з фінансовими установами, а й із закладами вищої освіти, які можуть стати суттєвим ресурсом інтелектуального капіталу. Активний розвиток венчурного фінансування створить можливості активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

У п'ятому розділі «**Парадигма формування та реалізації моделі управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств машинобудування**» сформовано інноваційні напрями збільшення інтелектуального капіталу підприємства за допомогою краудсорсингу. Визначено, що краудсорсинг є процесом з організації можливості використання знань, ідей, розумових здібностей певної групи людей для вирішення заданих проблем. При цьому, таке залучення може відбуватись як на платній, так і на безоплатній основі. Це дозволить підвищити ефективність інноваційної діяльності, конкурентоспроможність підприємства, підвищити зацікавленість споживачів в його діяльності, сформувані кадровий резерв.

Для підвищення інтелектуального капіталу вітчизняним підприємствам доцільно активно використовувати можливості краудсорсингу, який в загальному вигляді є процесом з організації можливості використання знань, ідей, розумових здібностей певної групи людей для вирішення заданих проблем. З цією метою необхідним є активний зв'язок з потенційними і реальними споживачами через власні сайти та сторінки у

соціальних мережах. Підприємства машинобудування можуть використовувати краудсорсинг як інструмент для вирішення низки завдань (рис. 4).

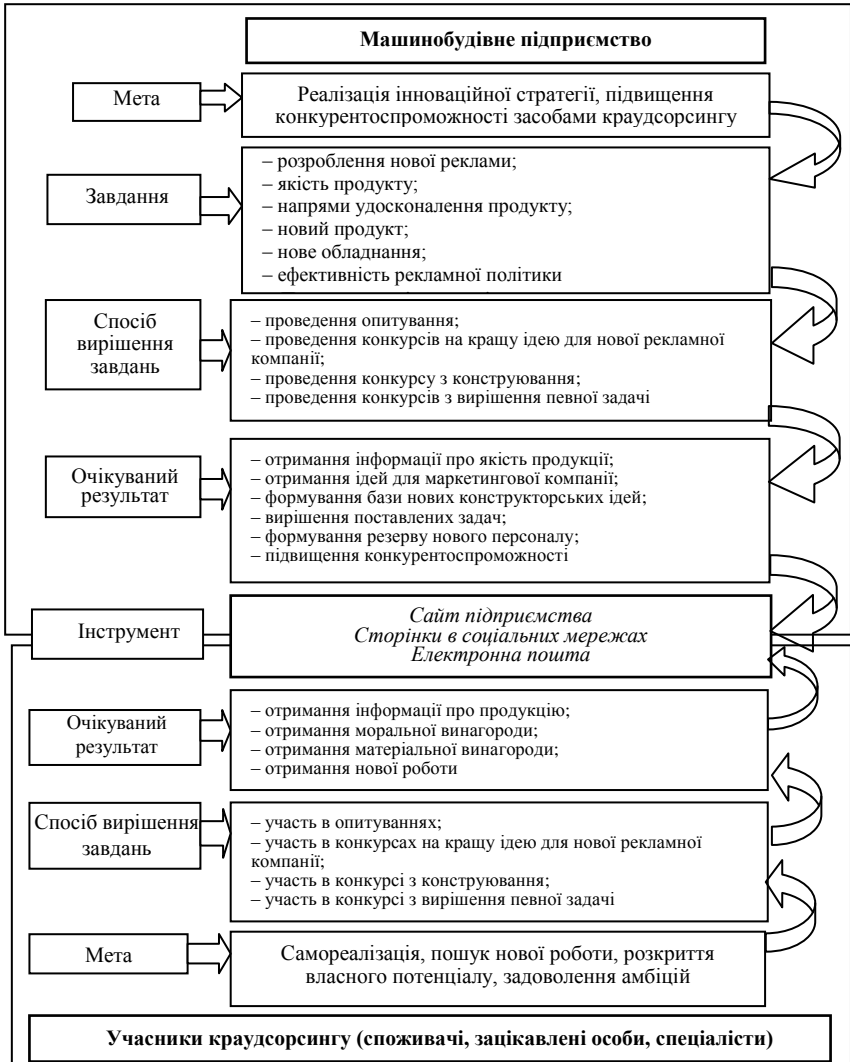

Рис. 4. Напрями підвищення інтелектуального капіталу підприємства засобами краудсорсингу

Досліджено особливості формування мотивації працівників промислових підприємств до інноваційної діяльності. Визначено, що мотивація до

інноваційної діяльності – це різноплановий довготривалий, або короткочасний прямий, або опосередкований вплив на працівників підприємства з метою формування у них свідомого вибору та зміни структури ціннісних орієнтацій, направлених на розвиток новітніх навичок, знань, бажань в процесі реалізації інноваційних стратегій та отримання додаткового прибутку підприємством.

Кінцевою метою всіх дій, направлених на мотивування або демотивування працівника є збільшення прибутку підприємством. Узагальнено структуру і особливості мотивації до інноваційної діяльності на підприємстві. Обґрунтовано, що система стимулів інноваційних процесів має включати компоненти поточного стимулювання та стимулювання за результатами роботи підприємства в цілому.

Досліджено криві життєвих циклів інноваційних проектів з врахуванням мотивації і без (рис. 5).

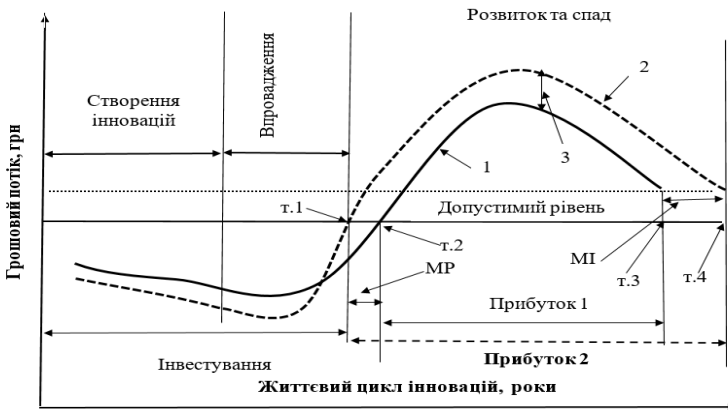

Рис. 5. Життєві цикли інновацій з врахуванням мотивації і без врахування мотивації

Крива 1 відповідає життєвому циклу інноваційного процесу, що здійснюється немотивованими працівниками, крива 2 – те саме, але мотивованими працівниками. Мотивовані працівники дозволяють швидше отримувати прибуток підприємством, тому крива інноваційного циклу 2 раніше перетинає вісь абсцис і переходить у зону прибутку. Хоча на стадії інвестування можуть витратитися певні кошти на проведення мотивації працівників, про що свідчить нижче положення кривої 2 відносно кривої 1 в зоні інвестування, але інноваційний процес 2 протікає довше, якісніше, дозволяє отримати більше прибутку. Різниця ординат кривих при однакових абсцисах показує значення додаткового прибутку, яке отримує підприємство за рахунок умотивованості працівників (крива 3).

Для характеристики зазначених процесів введені поняття мотиваційного прискорення інновацій (МП) і мотиваційної інерції інновацій (МІ). Під мотиваційним прискоренням розуміється період часу, за який інноваційний процес, що здійснюється мотивованими працівниками, швидше перейде в зону прибутковості порівняно з процесом, що реалізується немотивованими працівниками.

Значення перевищення прибутку $\partial\Pi$ інноваційного процесу 2 над інноваційним процесом 1 дозволяє визначити загальний сумарний прибуток, отриманий підприємством додатково за рахунок мотивації працівників. Аналітично визначити дане перевищення можна визначити таким чином:

$$\partial\Pi = \int_{m1}^{m4} f_2(x) - \int_{m3}^{m2} f_1(x), \quad (3)$$

де $f_2(x)$ – функція розвитку інноваційного процесу, що реалізується мотивованими працівниками;

$f_1(x)$ – функція розвитку інноваційного процесу, що реалізується немотивованими працівниками;

x – роки розгляду процесу в зоні прибутковості.

Запропоновано структурну схему мотивації працівників промислових підприємств до інновацій. Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання рівня вмотивованості працівників до інноваційної діяльності, який дозволяє врахувати сукупність факторів-мотиваторів і демотиваторів, що забезпечує підвищення ефективності управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств.

Запропоновано концептуальну модель механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності (рис. 6).

Систематизовано взаємовідносини підприємства, що впроваджує інновації, з іншими суб'єктами щодо формування традиційних та альтернативних джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Підприємство, яке планує залучити фінансові ресурси, результатом взаємодії отримає необхідний обсяг фінансового забезпечення. Разом з тим, підприємство має досить уважно враховувати реальну вартість такої взаємодії, яка може вимірюватись як у грошах у вигляді сплачених відсотків, дивідендів, так і у фінансовій незалежності.

Сформовано алгоритм вибору інноваційної стратегії промислового підприємства за використання показника ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності, який дозволяє на основі врахування рівня інноваційного потенціалу і сукупності кількісних та якісних факторів визначити оптимальну інноваційну стратегію.

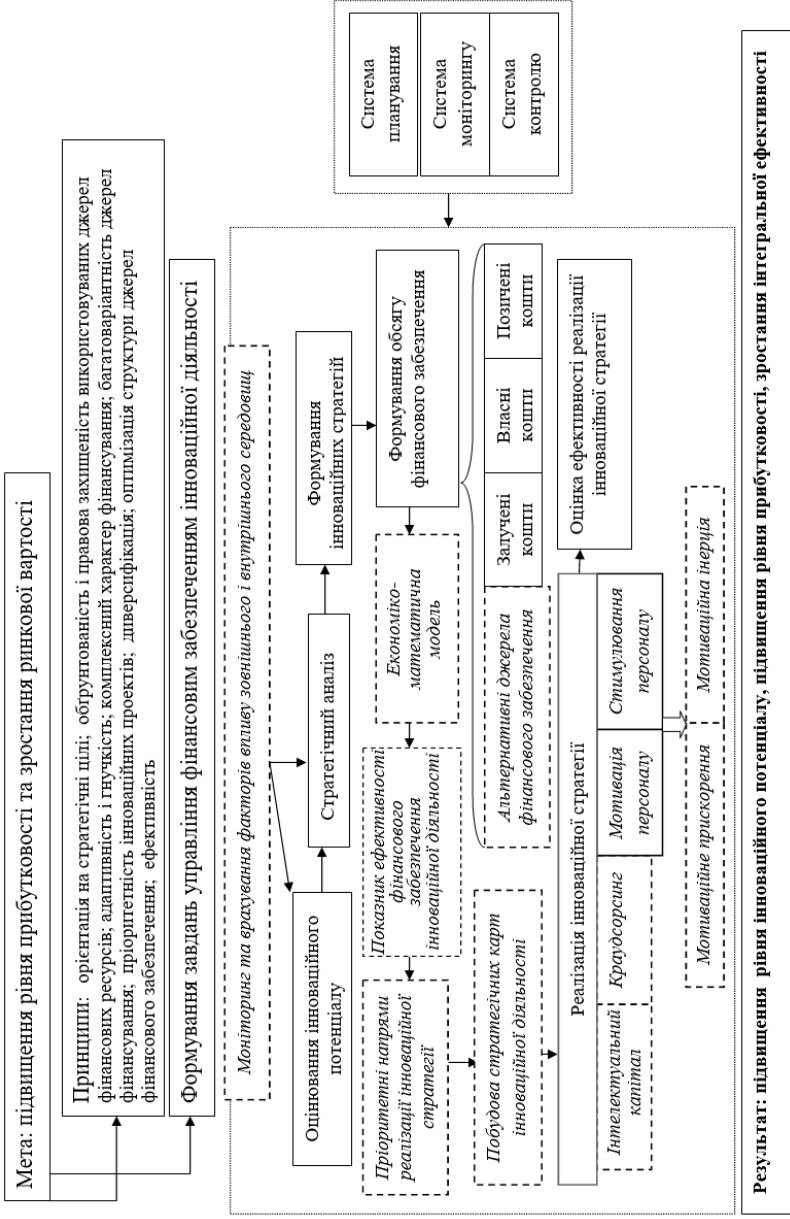

Рис. 6. Концептуальна модель механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності

Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання ефективності реалізації концептуальної моделі механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності за показником ефективності впровадження механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності, факторами впливу на який є прибуток, інтегральна ефективність, інтелектуальний капітал, інноваційний потенціал, інноваційна продукція та рівень конкурентоспроможності. Це дозволяє більш точно оцінити стан управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення науково-практичної проблеми щодо управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств: розробки концептуально-теоретичних основ і методології управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств і формування науково-методичних рекомендацій для їх практичного застосування.

Основні наукові та прикладні результати дослідження полягають у такому:

1. Здійснено ретроспективний аналіз поглядів представників різних економічних шкіл щодо місця інновацій в економічному розвитку. Систематизація наукових підходів до трактування природи інновацій як чинника економічного розвитку надала змогу виокремити напрямки економічної теорії, які є теоретико-методичною основою розроблення концепції управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності – теорію інноваційної економіки, теорію конкурентних переваг, теорію еволюційного розвитку, сучасні економічні теорії.

2. Розкрито зміст і взаємозв'язок категорій «фінанси», «фінансове забезпечення» та «фінансове забезпечення інноваційної діяльності». Фінансове забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств визначено як сукупність економічних відносин, що виникають між суб'єктами інноваційної діяльності з приводу формування і ефективного використання традиційних та альтернативних джерел фінансових ресурсів, з метою отримання максимального економічного ефекту та підвищення інноваційного потенціалу підприємства з використанням принципів, методів і важелів впливу цих ресурсів на інноваційну діяльність. Це надасть можливість врахувати особливості взаємовідносин підприємств з різними економічними суб'єктами з приводу формування фінансових ресурсів.

3. На основі узагальнення існуючих науково-методичних підходів удосконалено теоретико-методичний підхід до формування інноваційної стратегії промислових підприємств, який передбачає розроблення та реалізацію стратегічної карти інноваційної діяльності, що враховуватиме різні варіанти перебігу інноваційної діяльності та сприятиме більш

оперативному реагуванню на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищах підприємства, які впливають на інноваційну діяльність.

4. Набув подальшого розвитку науково-методичний підхід до оцінювання ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства, який представлено послідовністю взаємопов'язаних етапів, що дозволяє оперативно здійснювати моніторинг та коригування фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

5. Систематизовано основні види ефективності інноваційної діяльності, які максимально повно характеризують наслідки інноваційної діяльності за такими видами: фінансово-економічна, науково-технологічна, соціальна, екологічна, інтегральна.

6. Узагальнено світовий досвід фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Досвід розвинених країн, які є лідерами на світовому ринку, показав, що для стимулювання інноваційної діяльності та збільшення обсягів фінансового забезпечення необхідною є, в першу чергу, активна участь державних органів влади у цьому процесі. Для вітчизняних підприємств досить актуальним буде й активне використання податкового кредиту.

7. Досліджено сучасний стан управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств. Проаналізовано стан фінансування інноваційної діяльності підприємств Хмельницької та Вінницької областей за рахунок власного та залученого капіталів. Проведений аналіз власного капіталу промислових підприємств показав, що вітчизняні підприємства мають значний потенціал у використанні власного капіталу для фінансування інноваційної діяльності. Промисловим підприємствам доцільно переглянути якість амортизаційної політики. Визначено, що протягом останніх років частка залучених джерел фінансування інноваційної діяльності в загальній величині джерел мала тенденцію до скорочення.

8. Проаналізовано інтелектуальний капітал як важливу складову власних ресурсів промислового підприємства. На основі систематизації існуючих підходів визначено інтелектуальний капітал як сукупність знань, умінь, ідей працівників, які можуть принести певні економічні вигоди та/або підвищити імідж підприємства. Обґрунтовано що наявність значного інтелектуального капіталу на вітчизняних підприємствах за умови ефективного управління та впровадження сучасних методів організації праці може сприяти значному покращенню інноваційної діяльності, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності підприємств та покращення фінансових результатів.

9. Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання рівня інноваційного потенціалу, який, на відміну від існуючих підходів, передбачає визначення рівня інноваційного потенціалу як узагальненого коефіцієнта бажаності, що залежить від кадрового, фінансово-економічного та науково-

технічного потенціалів. Це дозволяє більш комплексно та ґрунтовно оцінити рівень інноваційного потенціалу підприємства та виявити напрями його зростання при формуванні джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Запропоновано градацію значень функції бажаності залежно від значень функції.

10. За результатами моделювання інтелектуальної підтримки прийняття рішень сформовано науково-методичний підхід до вибору пріоритетних інноваційних стратегій підприємства за показником ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності, який дозволяє, за врахування рівня інноваційного потенціалу підприємства, обрати інноваційну стратегію, що передбачає найбільш ефективне використання фінансового забезпечення за отримання максимальної інтегральної ефективності. Використання запропонованого підходу дозволяє здійснити ранжування за пріоритетністю інноваційних стратегій, які планується впроваджувати на підприємствах.

11. Набула подальшого розвитку система фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств, яка, на відміну від існуючих підходів, передбачає використання альтернативних джерел фінансування, таких як: венчурне фінансування, краудфандингові платформи та кошти бізнес-ангелів, що дозволило розробити концептуальну модель механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств.

12. Набув подальшого розвитку науково-методичний підхід до підвищення рівня інтелектуального капіталу підприємств машинобудування засобами краудсорсингу, що забезпечить вирішення завдань інноваційної діяльності підприємства, підвищить соціальний імідж та сприятиме зростанню ефективності управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності. Систематизовано існуючі види краудсорсингу, які можна використати з метою збільшення інтелектуального капіталу.

13. Досліджено особливості формування мотивації працівників промислових підприємств до інноваційної діяльності. Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання рівня вмотивованості працівників до інноваційної діяльності, який дозволяє врахувати сукупність факторів-мотиваторів і демотиваторів, що підвищує ефективність управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності.

14. Удосконалено понятійно-категорійний апарат мотивації через запровадження поняття мотиваційного прискорення інновацій та мотиваційної інерції інновацій. Під мотиваційним прискоренням розуміється період часу, визначений в роках, за який інноваційний процес, що здійснюється мотивованими працівниками, швидше перейде в зону прибутковості порівняно з процесом, що реалізується немотивованими працівниками. Мотиваційна інерція інновацій визначається як додатковий період отримання прибутку від інноваційного процесу порівняно з процесом, що здійснювався немотивованими працівниками.

15. Розроблено концептуальну модель механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств, що включає сукупність взаємоузгоджених елементів: мети, завдань, принципів, важелів та дій для підвищення конкурентоспроможності та інтегральної ефективності діяльності підприємства, підвищення інтелектуального капіталу та інноваційного потенціалу і передбачає залучення альтернативних джерел фінансування в умовах інноваційного розвитку.

16. Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання ефективності реалізації концептуальної моделі механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності за показником ефективності впровадження механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності, факторами впливу на який є прибуток, інтегральна ефективність, інтелектуальний капітал, інноваційний потенціал, інноваційна продукція та рівень конкурентоспроможності. Це дозволяє більш точно оцінити стан управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У монографіях:

1. Єпіфанова І. Ю. Управління інноваційною діяльністю промислових підприємств: теоретико-методологічні аспекти фінансового забезпечення : монографія / І. Ю. Єпіфанова. – Вінниця : ВНТУ, 2019. – 384 с. (17,74 друк. арк.).

2. Єпіфанова І. Ю. Місце ефективності в фінансовій стратегії підприємства / В. В. Дзеджула, І. Ю. Єпіфанова // Теорія та методологія формування інвестиційно-фінансової стратегії розвитку суб'єктів національного господарства : монографія / за ред. Л. М. Савчук, А. В. Череп. – Дніпро : Журфонд, 2019. – 420 с. – Підрозділ 3.1. – С. 191–205 (0,67 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано підходи до класифікації ефективності, проаналізовано чинники впливу на ефективність діяльності та методичні підходи до її оцінювання (0,5 друк. арк.).*

3. Єпіфанова І. Ю. Перспективи забезпечення фінансової стійкості підприємств будівельної промисловості в умовах кризи / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Дзеджула // Управління соціально-економічним розвитком країни, регіону, підприємства в умовах кризи (виробнича, будівельна та транспортна галузі) : монографія / за ред. Л. М. Савчук. – Дніпро : Вид. Біла К. О., 2019. – 468 с. – Підрозділ 8.4. – С. 386–400 (0,60 друк. арк.). *Особистий внесок: проаналізовано фінансовий стан та визначено перспективи підвищення фінансової стійкості промислових підприємств (0,40 друк. арк.).*

4. Єпіфанова І. Ю. Інноваційний потенціал як передумова сталого розвитку підприємства / І. Ю. Єпіфанова, Д. О. Гладка // Інформаційно-методичне забезпечення функціонування соціально-економічних систем

різного рівня : колективна монографія / за заг. ред. О. К. Єлісеєва. – Дніпро : ЛПА, 2018. – 309 с. – Підрозділ 1.2. – С. 20–31 (0,57 друк. арк.). *Особистий внесок: здійснено ретроспективний аналіз підходів представників різних теорій щодо впливу інновацій на економічний розвиток, систематизовано фактори, які визначають рівень інноваційного потенціалу підприємств (0,47 друк. арк.).*

5. Єпіфанова І. Ю. Організаційно-економічний механізм енергозбереження : монографія / Ю. В. Дзядикевич, В. Я. Брич, В. В. Джеджула, Р. Б. Гевко, Б. Р. Гевко, І. Ю. Єпіфанова, І. В. Любезна. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 154 с. (6,42 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено напрями економії енергоресурсів, досліджено мотиваційний механізм енергозбереження на підприємствах, узагальнено методи оцінки ефективності інвестицій в енергозбереження (1,0 друк. арк.).*

6. Єпіфанова І. Ю. Внутрішні джерела активізації інноваційної діяльності / І. Ю. Єпіфанова // Процесне та соціально-компетентне управління інноваційним розвитком підприємницьких систем : монографія / за ред. О. М. Полінкевич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 368 с. – Підрозділ 5.3. – С. 174–183 (0,49 друк. арк.).

7. Єпіфанова І. Ю. Особливості формування інноваційної стратегії вітчизняними підприємствами / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула // Інноваційні, фінансові та технічні аспекти діяльності підприємств : колективна монографія / за заг. ред. Л. М. Савчук, Maria Fic. – Дніпро : Пороги, 2017. – 384 с. – Підрозділ 1.3. – С. 33–42 (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено види та етапи формування інноваційних стратегій промислових підприємств (0,4 друк. арк.).*

8. Єпіфанова І. Ю. Перспективи використання сучасних форм фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств / В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова // Управління інноваційною, інвестиційною та економічною діяльністю інтегрованих об'єднань та підприємств : монографія / за заг. ред. Л. М. Савчук. – Дніпропетровськ : Пороги, 2016. – 520 с. – Підрозділ 3.3. – С. 178–185 (0,38 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено теоретичні аспекти використання сучасних форм фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств (0,28 друк. арк.).*

9. Єпіфанова І. Ю. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності / І. Ю. Єпіфанова // Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України : монографія / В. В. Зянько, І. Ю. Єпіфанова, В. В. Зянько. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 172 с. – Розділ 2. – С. 56–100 (2,9 друк. арк.).

10. Єпіфанова І. Ю. Формування мотивації працівників промислових підприємств до впровадження інновацій / В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова // Стан та проблеми розвитку національної економіки в умовах перманентних кризових явищ / за ред. О. О. Непочатенко. – Умань : Сочінський, 2015. –

236 с. – Підрозділ 4.9. – С. 199–205 (0,51 друк. арк.). *Особистий внесок: розвинуто систему практичних рекомендацій щодо формування мотивації працівників промислових підприємств до впровадження інновацій, яка має структуру мотивування та сукупність стягнень і направлена на стимулювання і підтримку поведінкової активності працівників у напрямі підвищення прибутковості діяльності (0,4 друк. арк.).*

11. Єпіфанова І. Ю. Особливості формування фінансових ресурсів вітчизняними підприємствами / І. Ю. Єпіфанова // Становлення економіки України у післякризовий період: ризики та проблеми розвитку / за ред. О. О. Непочатенко. – Частина 2. – Умань : вид. «Сочінський», 2012. – 416 с. – Підрозділ 4.4. – С. 28–30 (0,2 друк. арк.).

У наукових фахових виданнях України, у тому числі які входять до міжнародних наукометричних баз даних:

12. Єпіфанова І. Ю. Вплив інновацій на розвиток підприємств [Електронний ресурс] / В. В. Дзеджула, І. Ю. Єпіфанова, Т. В. Лесько // Інфраструктура ринку. – 2019. – Вип. 29. – С. 165–169. – Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua>. (0,57 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено динаміку впровадження інновацій на підприємствах України, за 2014–2017 рр. та динаміку фінансових результатів підприємств, показано вплив інновацій на розвиток підприємств (0,4 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus.***

13. Єпіфанова І. Ю. Інноваційні технології в управлінні людським капіталом [Електронний ресурс] / В. В. Дзеджула, І. Ю. Єпіфанова, В. М. Тямушева // Інфраструктура ринку. – 2019. – № 30. – С. 125–131. – Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/>. (0,8 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено можливі напрями удосконалення підбору персоналу, які полягають у використанні методів аутсорсингу, аутстафінгу, рекрутингу, хедхантингу; запропонована інноваційна система управління людським капіталом включає в себе складові, які визначають стратегію та завдання управління персоналом, корпоративну культуру, систему антикризового управління та управління конфліктами, складові інноваційного управління персоналом, мотиваційні інструменти та контроль за ефективністю управління персоналом (0,5 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus.***

14. Єпіфанова І. Ю. Організаційно-економічний механізм управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – № 3. – С. 78–81 (0,53 друк. арк.). ***Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus, Google Scholar, ПІНЦ (eLIBRARY.RU) та ін.***

15. Yerifanova I. Yu. Crowdsourcing as a part of company's intellectual capital / V. V. Dzhezdzhula, I. Yu. Yerifanova // Науковий вісник Полісся. –

2018. – № 2 (14). – Ч. 2. – С. 39–47 (1,00 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено сутність краудсорсингу, його складові, досліджено сучасні приклади його застосування у світі та в Україні; обґрунтовано важливість його використання в підвищенні інтелектуальної складової інноваційної діяльності вітчизняних підприємств (0,8 друк. арк.).* **Індексується і реферується в базах даних:** *Web of Science, Index Copernicus, Google Scholar та ін.*

16. Єпіфанова І. Ю. Інноваційний потенціал підприємства: сутність, складові та фактори впливу [Електронний ресурс] / І. Ю. Єпіфанова, Д. О. Гладка // Економіка та суспільство. – 2018. – № 14. – С. 354–360. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua> (0,42 друк. арк.). *Особистий внесок: узагальнено та доповнено поняття «інноваційний потенціал підприємства», визначено основні складові інноваційного потенціалу, проаналізовано показники оцінки інноваційного потенціалу (0,3 друк. арк.).* **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus.*

17. Єпіфанова І. Ю. Конкурентоспроможність підприємства як економічна категорія / В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова, В. С. Гуменюк // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2018. – № 6. – С. 116–121 (0,61 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано основні теоретичні аспекти конкуренції та конкурентоспроможності, проаналізовано генезис економічних теорій конкуренції (0,4 друк. арк.).* **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus.*

18. Єпіфанова І. Ю. Інноваційна діяльність як чинник конкурентоспроможності підприємств / В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова, О. Г. Цвик // Інвестиції: практика та досвід. Економічні науки. – 2017. – № 4. – С. 5–8 (0,56 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано основні причини низького сприйняття інноваційних процесів та різновиди інноваційної діяльності, запропоновано основні шляхи розвитку інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств та загального покращення рівня інноваційного розвитку України (0,45 друк. арк.).* **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar, SIS.*

19. Єпіфанова І. Ю. Інтелектуальний капітал як чинник ефективності інноваційної діяльності / В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017. – № 4. – С. 158–161 (0,47 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано підходи, подано авторський погляд на сутність інтелектуального капіталу, обґрунтовано важливість активізації використання потенціалу інтелектуального капіталу як способу підвищення ефективності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств (0,35 друк. арк.).* **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar, РІНЦ (eLIBRARY.RU) та ін.*

20. Єпіфанова І. Ю. Оцінювання ефективності антикризового управління підприємства за умов інноваційного розвитку / В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова, Н. О. Оранська // Інвестиції: практика та досвід. Економічні науки. – 2017. – № 11. – С. 10–14 (0,57 друк. арк.). **Особистий внесок: систематизовано методичні підходи до оцінювання ефективності антикризового управління за умов інноваційного розвитку для запобігання кризового стану на підприємстві (0,45 друк. арк.). Індексуються і реферуються в базах даних: Index Copernicus, Google Scholar, Index Copernicus, Google Scholar, SIS.**

21. Єпіфанова І. Ю. Прибуток підприємств в управлінні інноваційною діяльністю / І. Ю. Єпіфанова // Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечнікова. Економіка. – 2017. – Т. 22. – Вип. 5 (58). – С. 117–121 (0,52 друк. арк.). **Індексуються і реферуються в базах даних: Index Copernicus.**

22. Єпіфанова І. Ю. Формування стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах / І. Ю. Єпіфанова, М. Ю. Дзюбо // Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечнікова. Економіка. – 2017. – Т. 22. – Вип. 2 (55). – С. 99–103 (0,54 друк. арк.). **Особистий внесок: систематизовано базові стратегії розвитку підприємства, визначено основні види ризиків розвитку підприємства та основні методи їх аналізу (0,45 друк. арк.). Індексуються і реферуються в базах даних: Index Copernicus.**

23. Єпіфанова І. Ю. Власний капітал у системі фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Проблеми економіки. – 2016. – № 3. – С. 239–244 (0,64 друк. арк.). **Індексуються і реферуються в базах даних: Index Copernicus, WorldCat, SunCat, Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського, РІНЦ (eLIBRARY.RU) та ін.**

24. Єпіфанова І. Ю. Моделювання процесу прийняття рішення щодо джерел фінансування інноваційної діяльності / М. П. Войнаренко, В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова // Економічний часопис – XXI. – 2016. – № 160 (7–8). – С. 126–129 (0,64 друк. арк.). **Особистий внесок: побудовано математичну модель, яка дозволяє визначати показник привабливості фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислового підприємства, що, в свою чергу, надає змогу обрати з декількох інноваційних стратегій найбільш привабливу для підприємства (0,5 друк. арк.). Індексуються і реферуються в базах даних: Scopus, Index Copernicus та ін.**

25. Єпіфанова І. Ю. Моніторинг як інструмент антикризового управління підприємствами / І. Ю. Єпіфанова // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2016. – № 2 (57). – Т. 2. – С. 130–139 (0,57 друк. арк.).

26. Єпіфанова І. Ю. Сутність поняття «основні засоби» [Електронний ресурс] / В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова, Н. Р. Волоська // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2016. – № 4. – С. 127–131. – Режим

доступу: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php> (0,43 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано підходи визначення сутності поняття «основні засоби», проаналізовано стан основних засобів вітчизняних підприємств* (0,35 друк. арк.).

27. Єпіфанова І. Ю. Сучасні форми фінансового забезпечення інноваційної діяльності / В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 2. – Т. 2. – С. 22–24 (0,42 друк. арк.). *Особистий внесок: проаналізовано та запропоновано до використання у діяльності вітчизняних підприємств таких форм фінансового забезпечення інноваційної діяльності як іноземне інвестування, венчурне фінансування, кластери* (0,30 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, РИНЦ (eLIBRARY.RU), Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського та ін.*

28. Єпіфанова І. Ю. Фінансове планування діяльності вітчизняних підприємств за показниками рентабельності / І. Ю. Єпіфанова, І. В. Безрученко, Н. О. Паламарчук // Економічний аналіз : збірник наукових праць. – 2016. – Т. 23. – № 2. – С. 45–50 (0,56 друк. арк.). *Особистий внесок: узагальнено методи аналізу рівня рентабельності* (0,45 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, CiteFactor, WorldCat, Google Scholar, ResearchBible та ін.*

29. Єпіфанова І. Ю. Сучасні підходи до аналізу ефективності управління власним капіталом підприємства / І. Ю. Єпіфанова, І. В. Дрозд // Економічний аналіз : збірник наукових праць. – 2015. – Т. 19. – № 2. – С. 71–76 (0,52 друк. арк.). *Особистий внесок: проаналізовано структуру власного капіталу вітчизняних підприємств, узагальнено основні методичні підходи до оцінювання ефективності використання власного капіталу* (0,47 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, CiteFactor, WorldCat, Google Scholar, ResearchBible та ін.*

30. Єпіфанова І. Ю. Залучені джерела у фінансуванні інноваційної діяльності підприємств / В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова // Економічний аналіз : збірник наукових праць. – 2015. – Т. 21. – № 2. – С. 69–74 (0,52 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено динаміку фінансування інноваційної діяльності підприємств за рахунок залучених джерел в цілому та за окремими складовими на прикладі вітчизняних промислових підприємств* (0,45 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, CiteFactor, WorldCat, Google Scholar, ResearchBible та ін.*

31. Єпіфанова І. Ю. Перспективи економічного зростання промислових підприємств / М. В. Бальзан, І. Ю. Єпіфанова // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 4. – С. 327–331 (0,43 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано підходи до змісту економічного зростання, акцентовано увагу на інноваційній складовій розвитку* (0,35 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *РИНЦ (eLIBRARY.RU).*

32. Єпіфанова І. Ю. Стратегічне управління інноваційною діяльністю вітчизняних підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 3. – Т. 1. – С. 56–58 (0,42 друк. арк.).

33. Єпіфанова І. Ю. Венчурний капітал в системі фінансового забезпечення інноваційної діяльності / І. Ю. Єпіфанова // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. – 2013. – Вип. 2. – Ч. 1. – С. 92–96 (0,36 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: РИИЦ (eLIBRARY.RU).**

34. Єпіфанова І. Ю. Перспективи підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю вітчизняних підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Вісник Вінницького політехнічного університету. – 2013. – № 4. – С. 42–45 (0,32 друк. арк.).

35. Єпіфанова І. Ю. Світовий досвід фінансування інноваційної діяльності підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 776. – С. 249–254 (0,43 друк. арк.).

36. Єпіфанова І. Ю. Аналіз фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств у сучасних умовах / І. Ю. Єпіфанова // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2012. – № 722. – С. 65–70 (0,39 друк. арк.).

37. Єпіфанова І. Ю. Ефективність інноваційної діяльності промислових підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 6. – Т. 1. – С. 127–131 (0,36 друк. арк.).

38. Єпіфанова І. Ю. Місце інноваційної діяльності в системі економічного зростання підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Вісник Вінницького політехнічного університету. – 2012. – № 4. – С. 45–49 (0,42 друк. арк.).

39. Єпіфанова І. Ю. Місце фінансів у господарській діяльності підприємства / І. Ю. Єпіфанова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 2. – Т. 2. – С. 98–101 (0,31 друк. арк.).

40. Єпіфанова І. Ю. Сучасний стан інноваційної діяльності вітчизняних підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Економічний аналіз : збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 11. – Ч. 2. – С. 207–210 (0,36 друк. арк.).

41. Єпіфанова І. Ю. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Економічний часопис – XXI. – 2012. – № 11–12. – С. 30–32 (0,44 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus та ін.**

42. Єпіфанова І. Ю. Інноваційна діяльність підприємств як фактор економічного розвитку / І. Ю. Єпіфанова // Вісник Хмельницького

національного університету. Економічні науки. – 2011. – № 6. – Т. 1. – С. 191–194 (0,36 друк. арк.).

43. Єпіфанова І. Ю. Управління стійким розвитком вітчизняних підприємств в умовах глобалізації / І. Ю. Єпіфанова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів та природокористування України. Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2011. – № 168. – Ч. 1. – С. 216–219 (0,23 друк. арк.).

У закордонних наукових періодичних виданнях:

44. Yeripanova I. Yu. Methodological bases of concept formation and choice of innovative business strategies / V. Dzhedzhula, I. Yeripanova // Baltic Journal of Economic Studies. – 2018. – Vol. 4. – № 3. – P. 51–59 (0,96 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано та удосконалено існуючі методологічні основи формування концепції і вибору інноваційних стратегій підприємств (0,8 друк. арк.). Індексуються і реферується в базах даних: Web of Science, Index Copernicus.*

45. Yeripanova I. Use of apparatus of hybrid neural networks for evaluation of an intellectual component of the energy-saving policy of the enterprise / V. Dzhedzhula, I. Yeripanova // Baltic Journal of Economic Studies. – 2018. – Vol. 4. – № 1. – P. 126–130 (0,43 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено фактори інтелектуального капіталу, які впливають на політику енергозбереження (0,3 друк. арк.). Індексуються і реферується в базах даних: Web of Science, Index Copernicus.*

У матеріалах конференцій та інших наукових виданнях:

46. Єпіфанова І. Ю. Власний капітал в господарській діяльності підприємств [Електронний ресурс] / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула // Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти : збірник наукових праць за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 28–29 березня 2019 р.). – Дніпро : НМетАУ, 2019. – Ч. 2. – С. 101–106. – Режим доступу: https://nmetau.edu.ua/file/conf-nmetau_accounting_2019_part2.pdf (0,22 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано підходи до визначення сутності власного капіталу (0,15 друк. арк.).*

47. Єпіфанова І. Ю. Перспективи підвищення рівня фінансового забезпечення інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 23–25 травня 2019 р.). – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2019. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – С. 98–99 (0,19 друк. арк.). *Особистий внесок: узагальнено перспективи підвищення рівня фінансового забезпечення інноваційної діяльності (0,15 друк. арк.).*

48. Єпіфанова І. Ю. Інноваційний маркетинг в діяльності підприємств / І. Ю. Єпіфанова, Д. О. Гладка // Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства : тези І Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 8–9 листопада 2018 р.). – Житомир : Житомирський державний технологічний університет, 2018. – С. 80–84 (0,19 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано підходи до визначення сутності інноваційного маркетингу, охарактеризовано види інноваційного маркетингу (0,15 друк. арк.).*

49. Єпіфанова І. Ю. Стратегічне управління підприємствами за умов інноваційного розвитку / І. Ю. Єпіфанова // Сучасні проблеми менеджменту : матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 19 жовтня 2018 р.). – Київ : НАУ, 2018. – С. 216–218 (0,11 друк. арк.).

50. Єпіфанова І. Ю. Мотивація персоналу як чинник активізації інноваційної діяльності / І. Ю. Єпіфанова // Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти : збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 30–31 березня 2017 р.). – Дніпро : НМетАУ, 2017. – С. 431–434 (0,15 друк. арк.).

51. Єпіфанова І. Ю. Перспективи зростання залученого капіталу у фінансуванні інноваційної діяльності / І. Ю. Єпіфанова // Україна – територія можливостей для розвитку підприємництва : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Економічні перспективи підприємництва в Україні» (м. Ірпінь, 26–27 жовтня 2017 р.). У 2 ч. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2017. – Ч. 1. – С. 284–286 (0,14 друк. арк.).

52. Єпіфанова І. Ю. Стратегічні карти як важливий елемент інноваційної стратегії [Електронний ресурс] / І. Ю. Єпіфанова // Матеріали XLVI Науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (м. Вінниця, 22–24 березня 2017 р.). – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/allfm2017/paper/view/1824/1467> (0,38 друк. арк.).

53. Єпіфанова І. Ю. Напрямки мотивування працівників до інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула // Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання : збірник тез доповідей VII Науково-практичної конференції Національної академії Національної гвардії України (м. Харків, 29 листопада 2017 р.). – Харків : НАНГУ, 2017. – С. 52–54. – Режим доступу: http://nangu.edu.ua/?page_id=2118 (0,13 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено напрями мотивування працівників до інноваційної діяльності (0,08 друк. арк.).*

54. Спіфанова І. Ю. Енергозбереження як інноваційний чинник економічного розвитку підприємств [Електронний ресурс] / І. Ю. Спіфанова // Матеріали XLV Науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (м. Вінниця, 23–24 березня 2016 р.). – Режим доступу: <http://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2016/paper/view/187> (0,18 друк. арк.).

55. Спіфанова І. Ю. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств власним капіталом / І. Ю. Спіфанова // Економічні перспективи підприємництва в Україні : збірник матеріалів Всеукраїнської Інтернет-конференції (м. Ірпінь, 27–28 жовтня 2016 р.). – Ірпінь : Університет ДФС України, 2016. – Т. 1. – С. 145–147 (0,18 друк. арк.).

56. Спіфанова І. Ю. Інноваційна стратегія в діяльності промислових підприємств / І. Ю. Спіфанова // Фінансове забезпечення сталого економічного зростання в умовах євроінтеграційних процесів : матеріали Науково-практичної Інтернет-конференції (м. Львів, 20 лютого 2015 р.). – Львів : ЛКА, 2015. – С. 124–127 (0,1 друк. арк.).

57. Спіфанова І. Ю. Активізація інноваційної діяльності вітчизняних підприємств / І. Ю. Спіфанова // Інноваційне забезпечення сталого розвитку України в контексті інтеграції до європейського співтовариства : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів (м. Вінниця, 21 лютого 2014 р.). – Вінниця : ВНТУ, 2014. – С. 7–8 (0,13 друк. арк.).

58. Спіфанова І. Ю. Сутність стратегічного управління інноваційною діяльністю / І. Ю. Спіфанова // Управління економічними системами: концепції, стратегії та інновації розвитку : матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 22–24 травня 2014 р.). – Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2014. – С. 34–36 (0,15 друк. арк.).

59. Спіфанова І. Ю. Венчурне фінансування в системі фінансового забезпечення інноваційної діяльності / І. Ю. Спіфанова // Перспективи розвитку економіки в ринкових умовах : матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мукачево, 15–16 березня 2013 р.). – Мукачево : Мукачівський державний університет, 2013. – С. 260–262 (0,11 друк. арк.).

60. Спіфанова І. Ю. Напрями активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств / І. Ю. Спіфанова // Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 1 березня 2013 р.). – Вінниця : ВНТУ, 2013. – С. 93–95 (0,17 друк. арк.).

61. Спіфанова І. Ю. Інноваційна діяльність в системі економічного зростання підприємств / І. Ю. Спіфанова // Тенденції управління фінансовими

та інноваційними процесами в умовах ринкових перетворень : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 2 березня 2012 р.). – Вінниця : ВНТУ, 2012. – С. 16–18 (0,24 друк. арк.).

62. Єпіфанова І. Ю. Сучасний стан формування фінансових ресурсів вітчизняних підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Актуальні питання сучасної економіки : матеріали III Всеукраїнської заочної конференції (м. Умань, 23 грудня 2011 р.). – Умань : Вид. «Сочінський», 2011.– Ч. 1. – С. 128–129 (0,13 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Єпіфанова І. Ю. Управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2019.

Досліджено теоретичні основи та методологічні аспекти управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності. Проаналізовано стан управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності машинобудівних підприємств. Запропоновано науково-методичний підхід до вибору пріоритетних інноваційних стратегій підприємства за показником ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання рівня інноваційного потенціалу. Набула подальшого розвитку система фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Запроваджено поняття мотиваційного прискорення інновацій та мотиваційної інерції інновацій. Удосконалено науково-методичний підхід з дослідження рівня мотивованості працівників до впровадження інновацій.

Запропоновано напрями підвищення рівня інтелектуального капіталу підприємств машинобудування через краудсорсинг. Розроблено концептуальну модель механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств. Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання ефективності механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності за допомогою математичної моделі.

Ключові слова: фінансове забезпечення, управління інноваційною діяльністю, власні джерела фінансового забезпечення, залучені джерела фінансового забезпечення, альтернативні джерела фінансового забезпечення, інноваційна стратегія.

ANNOTATION

Yepifanova I. Yu. Management of financial support of innovative activity of industrial enterprises. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The Dissertation for the Doctor of Economics Degree in specialty 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (by types of economic activity). – Khmelnytsky National University. – Khmelnytsky, 2019.

The dissertation is devoted to the solution of a scientific problem, which consists in the development of conceptual – theoretical bases and methodology of financial support management of innovative activity of industrial enterprises and formation of scientific and methodological recommendations for their practical application.

The scientific approaches to the influence of innovative activity on the development of enterprises have been revealed. It was systematize the scientific approaches to the interpretation of the nature of innovation as a factor of economic development. The components of the process of innovative activity of enterprises have been characterized.

The content of financial support of innovative activity of enterprises has been revealed. The main components of the system of financial support of innovative activity have been summarized. The economic content of the main sources of financial support for the innovative activity of enterprises has been revealed.

The existing methodological approaches to formulating innovative strategies have been summarized. The content of the innovative strategy has been disclosed. The theoretical and methodological approach to the formation of the enterprise innovative strategy has been improved. The author has analyzed modern methodological approaches to assessing the efficiency of financial support of innovative activity of domestic enterprises.

The global tendencies of management of financial support of innovative activity of the enterprises have been analyzed. The peculiarities of financing of innovative activity of industrial enterprises of Vinnytsia and Khmelnytsky regions at the expense of the own capital have been analyzed in the work. Intellectual capital as an important component of enterprise's own and attracted resources has been investigated. The state and dynamics of intellectual capital at the industrial enterprises of Vinnytsia and Khmelnytsky regions have been analyzed.

On the basis of the proposed mathematical model of intellectual support of decision-making, a scientific and methodological approach to the choice of priority innovative strategies of the enterprise based on the efficiency index of financial support of innovative activity has been formed.

The system of financial support for innovative activity of enterprises has been further developed, which, unlike the existing approaches, involves the use of alternative sources of financing, such as venture financing, crowdfunding platforms and funds of business angels.

The directions of raising the level of intellectual capital of machine-building enterprises through crowdsourcing have been further developed.. The peculiarities of motivation formation of industrial enterprises' employees to innovative activity have been investigated. The conceptual and categorical apparatus of concepts related to motivation through the introduction of the concepts of motivational acceleration of innovations and motivational inertia of innovations has been developed. Motivational acceleration refers to the period of time in years during which the investment process carried out by motivated employees will soon move into the profitability zone compared to the process implemented by non-motivated employees. Motivational inertia of innovation has been defined as an additional period of profit making from the innovative process compared to the process carried out by non-motivated employees.

The conceptual model of the mechanism of financial support management of innovative activity of industrial enterprises has been offered, The scientific and methodological approach to the evaluation of the efficiency of the mechanism of financial support of innovative activity has been improved.

Key words: financial support, innovation, venture capital, equity, attracted sources, intellectual capital, motivation, innovation strategy, Harrington scale.

АННОТАЦИЯ

Епифанова И. Ю. Управление финансовым обеспечением инновационной деятельности промышленных предприятий. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Хмельницкий национальный университет. – Хмельницкий, 2019.

Исследованы теоретические основы и методологические аспекты управления финансовым обеспечением инновационной деятельности. Проанализировано состояние управления финансовым обеспечением инновационной деятельности машиностроительных предприятий Предложен научно-методический подход к выбору приоритетных инновационных стратегий предприятия по показателю эффективности финансового обеспечения инновационной деятельности.

Усовершенствован научно-методический подход к оценке уровня инновационного потенциала. Получила дальнейшее развитие система

финансового обеспечения инновационной деятельности предприятий. Введено понятие мотивационного ускорения инноваций и мотивационной инерции инноваций. Усовершенствован научно-методический подход по исследованию уровня мотивированности работников к внедрению инноваций.

Предложены направления повышения уровня интеллектуального капитала предприятий машиностроения через краудсорсинг. Разработана концептуальная модель механизма управления финансовым обеспечением инновационной деятельности промышленных предприятий. Усовершенствован научно-методический подход к оценке эффективности механизма управления финансовым обеспечением инновационной деятельности с помощью математической модели.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, управление инновационной деятельностью, собственные источники финансового обеспечения, привлеченные источники финансового обеспечения, альтернативные источники финансового обеспечения, инновационная стратегия.

Підписано до друку 12.11.2019. Формат 30 × 42/4.
Ум. друк. арк. – 1,9. Обл.-вид. арк. – 2,0.
Наклад 100 прим. Зам. № 183/19, 2019

Редакційно-видавничий відділ ХНУ.
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 7/1.
Свідоцтво про внесення в Державний реєстр, серія ДК № 4489 від 18.02.2013 р.

